

Климчук А. В.

Винницький національний аграрний університет

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЕ ПРОИЗВОДСТВО БИОТОПЛИВА КАК ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ РОСТА ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

Осуществлен анализ энергоемкости ВВП Украины за 14-летний период и проведено сравнение со среднемировыми показателями. Указано на необходимость развития конкурентоспособного производства биотоплива для роста энергоэффективности национальной экономики. Акцентируется внимание на государственном содействии сотрудничеству с развитыми странами в сфере разработки и внедрения современных высокоэффективных технологий производства биотоплива в нашей стране, доводя их технические и экономические показатели до уровня мировых стандартов.

Ключевые слова: экономика, энергоэффективность, энергоемкость ВВП, конкурентоспособность, возобновляемая энергетика, биотопливо.

Klymchuk O. V.

Vinnitsia National Agrarian University

COMPETITIVENESS BIOFUEL PRODUCTION AS THE PRIORITY GROWTH DIRECTION OF ENERGETIC EFFICIENCY OF NATIONAL ECONOMY

Summary

The article analyzes the energy intensity of GDP in Ukraine for the 14-year period and a comparison with the world average. Article highlights the need for competitive development of biofuels to increase energy efficiency of the national economy. Attention is focused on promoting public cooperation with developed countries in the development and implementation of highly efficient technologies for the production of biofuels in the country, bringing their technical and economic parameters to global standards.

Keywords: economy, energy efficiency, energy intensity of GDP, competitiveness, renewable energy, biofuels.

УДК 338:23

Гурова В. О.

Корепапова А. В.

Донецкий национальный университет

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАГНАЦІЇ

Досліджено законодавчі засади здійснення інноваційної діяльності в Україні. Проаналізовано основні показники інноваційної активності підприємств в динаміці. Проведено аналіз питомої ваги фінансування інноваційної діяльності у структурі ВВП, здійснено регресійний аналіз. Розглянуто основні чинники, що стримують розвиток інноваційної складової компаній, та запропоновано шляхи їхньої нейтралізації.
Ключові слова: інноваційна активність, державна інноваційна політика, науково-технічна розробка, інноваційний проект, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Формування ефективного механізму функціонування підприємства є одним із найголовніших завдань адміністративного апарату компанії. Досить часто організація стикається з проблемою сталості та нерухомості існуючої системи управління. Саме в такий період виникає необхідність створення та розвитку інноваційної складової діяльності підприємства, яка має на меті підвищення конкурентоспроможності компанії на відповідному ринку. Сьогодення економічного розвитку характеризується стагнаційними процесами внаслідок зовнішніх чинників. Значно посилюють складну ситуацію великий розмір зовнішнього боргу та нестабільний курс валют на ринку банківських послуг. Зазвичай інноваційна активність підприємств характеризувалася наявністю процесу впровадження нових технологій у виробничий та операційний процеси та інноваційний підхід до управління компанії в цілому. Однак, зважаючи на вищезазначені чинники, повноцінний розвиток

інноваційної підсистеми унеможливлених. Отже, дана проблема потребує відповідного вирішення та усунення дисбалансу факторів, що стримують інноваційний розвиток підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційного розвитку підприємств є досить дискусійним, та досі немає одностайної думки щодо його визначення. Дану проблему досліджували такі вчені, як Говоруха Ж.А. [4], Квасницька Р.С. [9], Денисенко М.П. [5], Микитюк П.П. [11], Александрова В.П., яка вивчала джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємства [1], Твіс Брайан, який досліджував процес управління науково-технічними нововведеннями [13]; А. Гальчинський вивчав проблему вибору інноваційної стратегії українських реформ [3], Ілляшенко С.М. розглядав інновації та маркетинг як головні рушійні сили економічного розвитку [8], дослідженням Аньшина В.М. стало питання менеджменту інвестицій та інновацій у малому та венчурному бізнесі [2], Рогоза М.С. вивчав тео-

ретичні аспекти формування моделі стратегічного інноваційного розвитку підприємства [12], та ін.

Мета статті полягає у дослідженні динаміки інноваційної активності підприємства, визначенні чинників, що стримують інноваційний розвиток компаній, та пошуку шляхів їх нейтралізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з чинним законодавством, інновації – це «новітворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери». Відповідно, «інноваційна

діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [7].

Інноваційна діяльність підприємств здійснюється як за рахунок власних коштів підприємства, так і за підтримки державного бюджету. У даному випадку реалізується державне регулювання інноваційної діяльності.

Поняття «інноваційний потенціал» взаємопов'язане з поняттям «інноваційна активність». Під інноваційною активністю розуміють інтенсивність проведення інноваційних перетворень на підприємстві.

Рис. 1. Державне регулювання інноваційної політики в Україні

Джерело: [6]

Інноваційна активність підприємства залежить не тільки від забезпеченості ресурсами. Багато в чому її визначає організаційна культура, що включає принципи і зобов'язання, на підставі яких розробляється і реалізується стратегія розвитку компанії. Організаційна культура відображає особливості системи менеджменту на підприємстві і повинна бути пристосована для здійснення інноваційної діяльності.

Головним фактором, який відображає інноваційну активність підприємства і впливає на інтенсивність інноваційних процесів на підприємстві, є сприйнятливість керівництва до інновацій. Інноваційність керівництва означає готовність до реалізації змін у господарському механізмі підприємства, схильність до ризику. У зв'язку з невизначеністю, яка завжди є супутником нововведення, керівник повинен бути готовий понести збитки і вміти їх мінімізувати [11, с. 143].

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про інноваційну діяльність», головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції. Основні напрями та принципи державної інноваційної політики наведено на рис. 1.

Інноваційна активність підприємств – це система заходів, що проводить адміністративний апарат компанії, з метою розробки та впровадження інноваційних елементів у процес виробництва та управлінський процес із метою підвищення конкурентоспроможності компанії. Інноваційна активність підприємства сприяє його капіталізації та росту вартості акцій на біржовому ринку. Тобто залучення інвестицій для проведення інноваційних реформ у політиці компанії є необхідною умовою для підвищення конкурентних переваг та розвитку науково-дослідницьких розробок для підприємств як промислового, так і непромислового характеру. Слід зазначити, що інноваційна активність підприємств має тенденцію до скорочення (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка інноваційної активності підприємств у 2000-2014 рр.

Джерело: [6]

Таким чином, динаміка інноваційної активності підприємств у період, що аналізується, є негативною. Загальне скорочення кількості підприємств, що впроваджують інновації, складає 10,5%. Даний показник свідчить про загальмованість розвитку інноваційної підсистеми підприємств, яка характеризується недостатнім рівнем фінансування наукових розробок. Найбільш негативним наслідком даної проблеми стають, як правило, застарілі методи управління персоналом, що тягнуть за собою плінність кадрів, та застарілі засоби виробництва, що призводять до підвищення рівня

браку та, відповідно, зниження якості продукції, що виробляється.

Незважаючи на негативну динаміку інноваційної активності підприємств у відсотковому вираженні, вартісна компонента має, навпаки, позитивну динаміку (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка інноваційної активності підприємств у вартісному вираженні в 2000–2014 рр.

Джерело: [6]

Отже, з рис. 3 слідує, що сукупна динаміка інноваційної активності підприємств є позитивною. Так, у період 2000–2014 рр. даний показник збільшився у 4,37 рази при одночасному скороченню числа кількості підприємств, що впроваджують інновації.

Одним із головних показників ефективності діяльності підприємства є величина матеріальних витрат на науково-дослідницькі розробки та кількість впроваджених нових технологічних процесів. Динаміку кількості впроваджених нових технологічних процесів та нових видів техніки наведено на рис. 4.

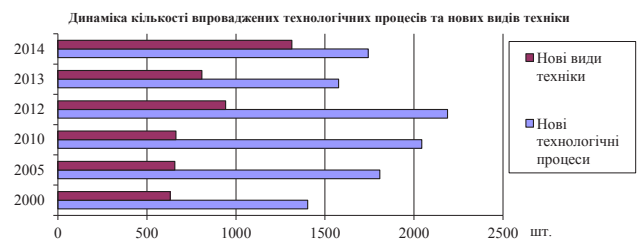

Рис. 4. Динаміка кількості впроваджених технологічних процесів та нових видів техніки в 2000–2014 рр.

Джерело: [6]

З рис. 4 слідує, що кількість впроваджених технологічних процесів у виробництво в 2014 р. порівняно з 2000 р. збільшилася на 24,4%, що свідчить про модернізацію виробництва та ріст витрат на науково-дослідницьку частину функціонування підприємств. Даний показник указує на раціональне використання всіх видів ресурсів, що робить можливим збільшення обсягу й якості продукції та, відповідно, отримання позитивного ефекту від масштабу виробництва. Використання нових видів техніки в процесі діяльності організацій у 2014 р. порівняно з 2000 р. також має позитивну тенденцію. Таким чином, сукупна динаміка впровадження інноваційних продуктів та процесів на підприємствах є позитивною, що свідчить про задовільне здійснення державної інноваційної політики.

Однак цього недостатньо для повноцінного використання інноваційного потенціалу країни. Так, частка фінансування інноваційної компоненти у західних країнах значно вище, ніж в Україні. Міжнародна практика свідчить: якщо у ВВП країни частка інноваційної продукції складає менше 20%, то національна продукція втрачає конкурентоспроможність. Потрібно зауважити, що середньоєвропейський показник складає 25–35%, а в Китаї

Таблиця 1

Показники питомої ваги обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у структурі ВВП України в 1996–2014 рр.

Роки	1996	2000	2004	2008	2010	2011	2012	2013	2014
%	1,36	1,16	1,19	0,9	0,9	0,79	0,8	0,81	0,7

Джерело: [6]

сягнув 40%. В Україні зростання ВВП на основі новітніх технологій сягає лише 0,7% [10, с. 35].

Динаміку питомої ваги обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП представлено в табл. 1.

У табл. 1 визначено спадну тенденцію обсягу виконаних науково-дослідницьких робіт, що потребує вдосконалення державної інноваційної політики. Для достовірності подальшого дослідження проведемо регресійний аналіз показника (рис. 5).

Рис. 5. Динаміка питомої ваги обсягу виконаних наукових та науково-технічних робіт у ВВП України

Джерело: [6]

На рис. 5 наведено регресійний аналіз із метою прогнозування показників частки фінансування інноваційної діяльності підприємств у структурі ВВП країни на 2015 та 2016 рр. За допомогою лінії тренда визначено коефіцієнт детермінації, який дорівнює 0,9465, що свідчить про високий рівень достовірності прогнозу. З отриманого рівняння регресії розрахуємо числові значення показників частки фінансування на 2015 р.:

$$y = -0,0619x + 1,3851$$

Отримуємо:

$$y = -0,0619 \cdot 12 + 1,3851 = 0,6423$$

Аналогічно розраховуємо досліджуваний показник на 2016 р.:

$$y = -0,0619 \cdot 13 + 1,3851 = 0,5804$$

З отриманих значень слідує, що питома вага обсягу науково-дослідницьких робіт на 2015 та 2016 рр. скоротиться до 0,64% та 0,58%, відповідно.

Таким чином, необхідна активізація інноваційної активності підприємств за допомогою реалізації вдосконаленого механізму державної інноваційної політики.

Оскільки процес реалізації інноваційної політики держави є комплексним, необхідна системна взаємодія різних ланок її здійснення. Чинники стримування та можливі способи їхньої нейтралізації представлено у табл. 2.

Досить важливим питанням є проблема захисту прав інтелектуальної власності. Недосконалість процедури патентного захисту інновацій змушує науковців шукати більш доступні шляхи захисту їхніх наукових досягнень. Існуючі зареєстровані венчурні фонди в Україні здебільшого орієнтовані на будівництво та енергоспоживання. Утім, існує реальна необхідність у залученні інвестицій для промислових підприємств, оскільки сьогодення свідчить, що вони займають найбільшу питому вагу у структурі доходів ВВП.

Висновки. Інноваційна активність підприємств має велику кількість бар'єрів, через що виникає дисбаланс між реальною потребою в інноваційних проектах і неможливістю їхнього здійснення через недосконалість вищезазначених систем. Незважаючи на це, проаналізовані показники інноваційності є досить результативними, що вказує на вірно обраний напрям здійснення державної інноваційної політики.

Таблиця 2

Чинники стримування розвитку інноваційної активності та шляхи їхньої нейтралізації

№ з/р	Чинник, що стримує розвиток інноваційної політики	Спосіб нейтралізації
1.	Недостатнє фінансування інноваційної діяльності	Створення Фонду інноваційного розвитку з децентралізованим бюджетом
2.	Низький рівень науково-технічної взаємодії з міжнародною спільнотою	Сприяння участі та часткова оплата внеску за участь у наукових конференціях, конгресах з інноваційним напрямом діяльності
3.	Невідповідність законодавчих засад фактичним потребам ринку інновацій	Перегляд та редакція законодавчої основи зважаючи на реальні потреби інноваційного ринку для розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу
4.	Відтік наукових кадрів за кордон	Створення умов для плідної праці науковців через надання гідної оплати праці та можливості реалізації інноваційних проектів
5.	Відсутність гідної матеріально-технічної бази	Виділення коштів на придбання модернізованого обладнання, адаптованого до потреб науковців
6.	Недостатня орієнтація підприємств на інноваційний розвиток	1. Надання пільгових умов для реалізації інноваційних проектів 2. Зниження податкового навантаження для підприємств, що впроваджують інновації 3. Підтримка малого та середнього бізнесу через залучення до венчурного фонду 4. Матеріальна підтримка промислових підприємств, що застосовують інноваційні продукти та нові науково-технічні розробки
7.	Зосередження підприємств на короткострокову перспективу	Стабілізація ринку валют, надання податкових пільг для підприємств, що впроваджують інновації, строк окупності яких більше п'яти років
8.	Недостатній рівень інформативності щодо інноваційних проектів	Створення Єдиного фонду інноваційних проектів, де науковці розміщували би інформацію про свої наукові досягнення та розробки, а потенційні інвестори мали б можливість обирати потрібний проект виходячи з існуючих фінансових можливостей

Джерело: [6]

Список літератури:

1. Александрова В.П. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності / В.П. Александрова // Проблеми науки. – 2011. – № 1. – С. 22–35.
2. Аньшин В.М. Менеджмент инвестиций и инноваций в малом и венчурном бизнесе: [учеб. пособ.] / В.М. Аньшин, С.А. Филин. – М.: Анкил, 2003. – 360 с.
3. Гальчинський В. Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський, В. Геець, А. Кінах, В. Семиноженко. – К.: Знання, 2012. – 336 с.
4. Говоруха Ж.А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України / Ж.А. Говоруха // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 8 (74). – С. 107–115
5. Денисенко М.П. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: [монографія] / М.П. Денисенко [та ін.]; за ред. М.П. Денисенка, Л.І. Михайлової. – Суми: Університетська книга, 2008. – 1049 с.
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Закон України «Про інноваційну діяльність». – Ст. 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
8. Ілляшенко С.М. Інновації і маркетинг – рушійні сили економічного розвитку: монографія / С.М. Ілляшенко. – Суми: Папірус, 2012. – 536 с.
9. Квасницька Р.С. Особливості інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах / Р.С. Квасницька, Н.С. Ардашкіна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 3. – С. 247–251.
10. Лазарева Є. Дослідження закономірностей інноваційних перетворень у регіональній економіці / Є. Лазарева // Економіст. – 2009. – № 9. – С. 35–37.
11. Микитюк П. Інноваційний розвиток підприємства: [навч. посіб.] / За ред. П.П. Микитюка. – Тернопіль: Принтер Інформ, 2015. – 224 с.
12. Рогоза М.С. Теоретичні аспекти формування моделі стратегічного інноваційного розвитку підприємства / М.С. Рогоза, К.Ю. Вергал // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2008. – № 3. – С. 91–96.
13. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс; сокр. пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.

Гурова В. А.

Корепанова А. В.

Донецкий национальный университет

ИННОВАЦИОННАЯ АКТИВНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТАГНАЦИИ

Резюме

Исследованы законодательные основы осуществления инновационной деятельности в Украине. Проанализированы основные показатели инновационной активности предприятий в динамике. Проведен анализ удельного веса финансирования инновационной деятельности в структуре ВВП, осуществлен регрессионный анализ. Рассмотрены основные факторы, сдерживающие развитие инновационной составляющей компаний, и предложены пути их нейтрализации.

Ключевые слова: инновационная активность, государственная инновационная политика, научно-техническая разработка, инновационный проект, инновационная деятельность.

Hurova V. A.

Korepanova A. V.

Donetsk National University

INNOVATIONAL ENTERPRISES ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC STAGNATIONS

Summary

The framework for state regulation of innovation had been discussed. The description of the functioning of the executive bodies of innovation management had been defined. The problems of state regulation of innovation had been researched and the method of neutralization had been proposed.

Keywords: government regulation, innovation, legislation, innovative strategy.